

LUDWIG KRAMER, VODEĆI STRUČNJAK NA PODRUČJU OKOLIŠNOG PRAVA U EUROPI

Španjolci se kaju zbog onoga što su učinili svojoj obali

Ne samo da su Španjolci vidjeli da im je obala betonirana i da joj više ne mogu slobodno pristupiti kao ranije, već im je sada i problem što turisti više ne dolaze. Glavne su destinacije postale Turska i sjeverna Afrika, gdje je jeftinije. Španjolska ima veliki problem s vodom, a ni turisti više nisu zadovoljni time kako izgleda obala

Razgovarala **Maša JERIN**

“Priroda umire u tišini, ona nema svoj glas i zato ljudi trebaju zastupati njene interese. Državna administracija smatra da je okoliš u njenom vlasništvu. No, on to nije, on pripada svima nama.” Ovo su samo neki od citata po kojima je poznat ugledni profesor i sudac dr. Ludwig Kramer, vodeći stručnjak na području okolišnog prava u Europi, koji je više od tri desetljeća radio u središnjoj upravi za zaštitu okoliša pri Europskoj komisiji u Bruxellesu. S njim smo razgovarali u Vrsaru, gdje je prošlog vikenda gostovao kao predavač na seminaru u organizaciji GONG-a i Zelene Istre u sklopu projekta “Provedba Aarhuške konvencije u zemljama Jadrana” namijenjenog edukaciji sudaca, odvjetnika i novinara iz Hrvatske, Bosne i Hercegovine te Crne Gore.

Aarhuška konvencija, koju su dosad ratificirale 44 države, uključujući Hrvatsku, nalaže slobodan pristup informacijama o okolišu, sudjelovanje javnosti u odlučivanju kao i lakši pristup pravosuđu kad su prava građana na zdrav okoliš prekršena. No, odredbe ove konvencije često se ne poštuju - ne samo u Hrvatskoj, već i u brojnim drugim zemljama. Prava građana su napisana u zakonima, ali se za njihovo provođenje, kako ističe Kramer, trebamo stalno boriti.

- Ako se borimo, možda ćemo izgubiti, ali ako se ne borimo, već smo izgubili, objašnjava Kramer.

Znanje daje moć

- Zašto vlade i dalje, unatoč Aarhuškoj konvenciji, drže u tajnosti informacije o okolišu?

- Vlade ne drže sve informacije o okolišu u tajnosti, no one vrlo često žele zadržati određene podatke u pozadini jer na taj način imaju veću slobodu raditi po vlastitom nahođenju. Vladu čine političke stranke, koje pak čine pojedinci koji imaju svoje interese, a da bi promovirali te interese, žele imati što je moguće veću slobodu odlučivanja. U javnoj se raspravi, pak, gleda na opće interese i njima to smeta. Zbog toga, općenito govoreći, vlada i državna uprava nastoje držati podatke u tajnosti.

- Zbog određenih informacija ljudi bi mogli djelovati...

- Da, znanje daje moć. Primjerice, ako se planira da dio trase autoceste prolazi zaštićenim područjem, čime bi se to područje uništilo, tada će institucije pokušati tu informaciju zadržati u tajnosti, jer kada je projekt već izgrađen, tada je kasno za djelovanje.

- Pravo na pristup informacijama je pravo svakog čov-

jekva, posebice kad je u pitanju okoliš, jer o načinu na koji djelujemo na prirodu u konačnici ovisi ljudski život. Zbog čega se onda stalno moramo boriti za ovo pravo umjesto da ga jednostavno konzumiramo?

- Slažem se s vama. Ovo je pravo ugrađeno u sva međunarodna i europska zakonodavstva. Pretpostavljam da je također i u zakonodavstvu vaše zemlje određeno da svaki građanin ima pravo na pristup informacijama o okolišu jer on je svačiji, to nije okoliš Vlade ili državnih institucija. To je princip, ali za ta se prava moramo boriti. Sjetite se radnika koji su se desetljećima, stoljećima borili za svoja prava štrajkovima, demonstracijama, radničkim pokretima. Primjer toga je i ravnopravnost spolova. U društvu svaki čovjek ima pravo da ga se tretira na jednak način, a opet u državama Europske unije i dalje su žene u odnosu na muškarce 21 posto manje plaćene za iste poslove. Prava koja se nalaze u knjigama zakona su jedna stvar, to su samo listovi papira, osim ako se svaki dan za njih ne borimo, jer tada postaju stvarna. Tako je sa svim ljudskim pravima.

- U Hrvatskoj se studije o utjecaju na okoliš ne objavljuju u cijelosti, a često institucije odbijaju pristup javnosti određenom dokumentu pravdajući se da je riječ o intelektualnom vlasništvu osobe, tvrtke, investitora koji je izradio određenu studiju.

Ludwig Kramer: Okoliš u Istri moraju zaštititi ljudi koji žive ovdje, ako ne zbog sebe, onda zbog svoje djece

Državni organi vrlo se često znaju pozivati na “copyright”,

da ne bi dokumente i ugovore objavljivali u javnosti, ali to nije u skladu s Aarhuškom konvencijom. Primjerice, da se u središtu Pule planira izgraditi sto metara visok neboder, što baš i ne bi bila neka dobra ideja, nacrt nebodera bilo bi intelektualno vlasništvo određenog

arhitekta. Ipak, postoje dva interesa: interes arhitekta da svoje vlasništvo sačuva u tajnosti i interes javnosti koja želi diskutirati o gradnji nebodera. Odbor Aarhuške konvencije susreo se s takvim slučajevima u mnogim europskim zemljama i došli su do zaključka da

O Muzilu trebaju odlučivati svi građani Pule

- Jako mi se sviđa jedna vaša rečenica, koja glasi: “Tigar, riba ili drveće ne mogu govoriti, priroda nema glasa pa zato ljudi moraju zastupati prirodu i govoriti umjesto nje”. Ljudi često zaboravljaju da se ne radi samo o našem ljudskom okolišu, već o okolišu svih živih bića i da zbog toga ljudi imaju još veću odgovornost jer djeluju u ime svih.

- Kada govorimo o zaštiti prirode, postaje jasno da sve vrste u biljnom i životinjskom svijetu polagano, ali postepeno nestaju s čitavog europskog kontinenta. Jedini način da znamo što je dobro za okoliš je da što više ljudi počne govoriti o tome. U protivnom će svega nekolicina osoba odlučivati o tome kako će izgledati naš okoliš, primjerice, o tome gdje će izgraditi igrališta za golf. Postoje i drugi interesi u društvu. Reći ću vam to na primjeru Pule i poluotoka Muzila. Budući da projekt obuhvaća 25 posto površine grada, svi građani Pule trebali bi imati pravo izraziti svoje mišljenje o tome je li zaista dobro da se na tom području naprave golf tereni i apartmani ili pak javni park, igrališta, šetališta gdje bi Puljani provodili slobodno vrijeme... U svakom slučaju o tome bi se trebala voditi javna rasprava, a ne da o projektu odlučuju pojedinci na vlasti.

- Upravo to nisu učinile vlasti u Puli i Istri - nisu uključile građane u odlučivanje o Muzilu. Projekt su izradile zajedno lokalna i središnja vlast, o tome se glasalo na sjednici Škupštine i to je sve. Ljude nisu pitali. Što sada možemo učiniti?

Autor više od 20 knjiga i 200 tekstova

Osim što je čitav svoj radni vijek radio kao sudac u njemačkom gradu Kielu, Ludwig Kramer je od 1972. do umirovljenja 2004. godine pri Europskoj komisiji u Bruxellesu u središnjoj upravi za zaštitu okoliša bio voditelj pravnog odsjeka. Iznimno je velika njegova uloga u prijenosu propisa iz Aarhuške konvencije u legislativu EU-a. Da je riječ o velikom stručnjaku koji je utjecao na razvoj okolišnog prava u Europi, svjedoči i njegov veliki opus. Autor je više od 20 knjiga i 200 tekstova o okolišnom pravu, predaje na brojnim sveučilištima u Europi, a trenutno najviše boravi u Madridu, gdje je suosnivač i partner u konzultantskoj tvrtki koja se bavi pitanjem prava i okoliša.

Kramer je poznat kao strasveni pobornik zaštite prirode i kao humanist te kao veliki kritičar institucija koje pokušavaju od javnosti sakriti podatke o okolišu. Njegova su predavanja potaknula brojne osobe da se počnu baviti pitanjima zaštite okoliša, a njegovo izlaganje u Vrsaru nije bilo ništa manje inspirativno.

RAZGOVOR

natječaj za određen projekt, sve studije i procjene utjecaja na okoliš, ugovori s investitorima, kao i svi ostali dokumenti trebaju biti dostupni javnosti da bi ih ona mogla komentirati te pisati primjedbe. Kada je u pitanju zaštita okoliša i javni interes, intelektualno vlasništvo ne može biti tajno.

Costa del golf

- U kojim slučajevima država smije držati informacije o okolišu u tajnosti “u interesu javnosti”?

- Pristup podacima ne mora biti otvoren u 100 posto slučajeva, ali vrlo često državne institucije zlorabe ovaj izraz da bi se javnosti zabranio pristup podacima. Razlozi za držanje informacija u tajnosti mogu biti vezane za vojnu tajnu, sigurnost države u borbi protiv terorizma, borbi protiv organiziranog kriminala i mafije. Svi podaci kojima raspolaže policija ne moraju se nužno raspravljati u javnosti. Kod pitanja okoliša, kad se primjerice nelegalno trguje opasnim tvarima koje mogu biti uzrok zagađenja, jasno je da u tim slučajevima postoji potreba da se neki podaci zadrže u tajnosti da se ne bi opstruirala policijska istraga.

- Trenutno zbog posla živite u Španjolskoj, pa me zanima što mislite o njenoj obali. Poznato je da se zbog brojnih golf terena Costa del Sol sada zove Costa del golf. Vlasti u Hrvatskoj, gdje se planira izgradnja 89 golf igrališta, ističu da će upravo golf turizam donijeti ovoj zemlji prosperitet i potaknuti zapošljavanje. U Istri su u planu 23 golf terena, a većina bi bila popraćena gradnjom apartmana i vila.

- Reći ću vam što su u Španjolskoj u međuvremenu počeli misliti o golf terenima. Ne samo da su vidjeli da im je obala betonirana i da joj više ne mogu slobodno pristupiti kao ranije, već im je sada i problem što turisti više ne dolaze. Glavne su destinacije postale Turska i sjeverna Afrika, gdje je jeftinije. Španjolska ima veliki problem s vodom, a ni turisti više nisu zadovoljni time kako izgleda obala. Ekonomska kriza koja je pogodila EU najviše se odrazila na Španjolsku, jer bilo je mnogo građevinskih projekata, gradnje golf terena, vila i apartmana. Budući da je sve stalo, imali su najveći porast nezaposlenosti među članicama EU-a, ostali su im krediti koje moraju platiti, stoga su u velikim dugovima.

Španjolci se danas duboko kaju zbog onoga što su učinili. Uvidjeli su koju su ogromnu grešku napravili kada su razvoju obale pristupili s toliko malo koordinacije i strategije. Golf teren troši vode koliko 10.000 do 15.000 stanovnika, što je ogromno rasipanje prirodnih resursa za svaku zemlju na Mediteranu, a posebice za tako relativno malo područje kao što je istarsko. Okoliš u Istri moraju zaštititi ljudi koji žive u Istri, ako ne zbog sebe, onda zbog svoje djece koja će ovdje živjeti sljedećih 30, 40 i više godina.